

Халыкны саклау – телне саклау

- **Милли тел язмышы ул - милләт яшәшенең нигезе. Телнең зәгыйфьләнә баруы ул - милләтнең юкка чыга баруының күрсәткече. Милләт ул - теле булган халык.**
- **Милли тел язмышы ул - милләт язмышы, аның яшәеш, үсеш формасы, милләтнең сакчысы да, аның киләчәгенең гарантиясе дә. Кешелек әле милләтнең төп таянычы булган, йөрәк парәседәй нечкә, кадерле башка төр мөгжизаны уйлап тапмаган, таба да алмас, бу бөек көчне бернәрсә дә алыштыра алмый. Чыгышы белән татар булса да, үз телен белмәгән, шул ук вакытта үз халкын яраткан, аны сөйгән кеше дә милләтнең сакчысы, аның үсешенә өлеш кертә алган зат була алмый...**
- **И туган телем, мөкатдәс моңым, яшәешемнең бөек мәгънәсе булган мөгжизам!**

- **Тел ул - бөтен халык казанышы, меңнәрчә, миллионнарча кешеләрнең күп гасырлык ижат жимеше. Шуңа күрә дә телгә карата башбаштаклык кылырга, аның белән саксыз эш итәргә, аны үзенә ошаганча бозарга беркемнең дә хакы юк.**
- **Тел - халыкның, милләтнең иң беренче, иң әһәмиятле билгесе. Тел бетсә, ул телнең иясе булган халык та, милләт тә югала. Шунның өчен дә туган телен кадерләп саклау, үстерү, аның сафлыгы, матурлыгы өчен көрәшү - мәдәниятле, зыялы һәр кешенең изге бурычы.**

Бала сөйлөшө башлагач бармак уеннары, табигатькә, кош-кортларга, бөжәкләргә эндәшләр, такмаklar, тел көрмәкләндөргөчләр, тизәйткөчләр – барысыда балаларның сүзлек байлыгын үстөрүдә, авазларны дөрес әйтергә өйрөтүдә ярдәм итөләр.

Татар халкы әкиятләре сай халык. Әкиятләр балалар арасында иң популяр эсәрләр. Моның сәбәбе- әкиятләрнең гажәеп оста ижат ителгән булуында. Әкиятләр кешенең гүзәллеген, саф-лыгын, хыялларын чагылдыра. Аларда белем алу, һөнәр өйрәнү, дуслык, батырлык, үзара яр- дәмләшү кебек күркәм сыйфатлар турында сөйләнә. Шулар вакытта кешедәге тискәре сый- фатлар: ялкаулык, саранлык, комсызлык, көнчелек, явызлык тәнкыйть ителә. Бала әкиятләр-не тыңлап, уңай һәм тискәре сыйфатларны аерырга өйрәнә, күңеле белән гаделлекнең жиңу- ен тели. Әкиятләр балаларда матурлыкка, изге эшләргә соклану, усаллыкка, явызлыкка нәф- рәтләнү, шулай ук яклаучысызларны, ятимнәрне кызгану, кайгырту кебек хисләр тәрбияли. Әкиятләрдә без бала тәрбияләүнең төрле мәсьәләләре буенча күп кенә кыйммәтле киңәшләр, тәкъдимнәр табабыз.

Балалар тормышында иң мөһиме, иң кирәклесе, баланың төп эше – ул уен. Татар балалар уен фольклорында хәрәкәтле уеннарға зур урын бирелгән, чөнки “Хәрәкәттә - бәрәкәт”, ди халык. Аларны уйнар өчен катлаулы кагыйдәләр дә, кыйммәтле уен кораллары да кирәкми, бары тик теләк һәм җитезлек кенә кирәк. Уеннарда шобага салу, санамыш әйтүләр балалар-да кызыксыну уята, күңелләрен күтәрә. Жырлы-биюле, түгәрәкле уеннар балаларның зөвыгын арттыра, әхлакий һәм эстетик яктан тәрбияләүгә булыша. Милләтебезнең гореф-гадәтләре, йолалары, тормыш-көнкүреше чагы-лыш тапкан татар халык уеннары балаларда үз көченә ышану, бердәмлек, ярдәмләшү, кеше-леклелек, шәфкатьлелек кебек күркәм сыйфатлар тәрбияли.

Татар халкынын милли орнаментлары белэн таныштырабыз

- Халык йолаларын икегә бүлөп өйрәнү кабул ителгән: гаилә тормышына һәм ел фасылларына караган йолалар. Мәктәпкәчә яшьтәге балаларга ел фасылларына бәйлә йолалар күбрәк аңлашыла һәм ул аларга якын да. Шуңа күрә дә мин балаларны шул бәйрәмнәр, йолалар белән таныштыруны кирәкләрәк, отышлырак дип таптым. Беренчедән, инде алдарак әйтелгәнчә, милли йолалар һәм горейф-гадәтләр алыштыргысыз тәрбияви чара булып тора. “Ана сөтә белән керә торган” тәрбиянең, халык педагогикасының нигендә нәкъ менә шулар ята, чөнки бер буыннан икенчесенә билгеле бер идеяларне, үз-үзенне тоту, хис-тойгы нормаларын тапшыру шушы горейф-гадәтләргә нигезләнә.
- Икенче яктан, халык бәйрәмнәре-шәхесне ижтимагый тормыш таләпләренә күнектәрү чарасы да. Эш шунда, ул бәйрәмнәрдә халыкның олысы-кечесе актив катнаша. һәр буын кешесе бәйрәмдә катнашу тәртибен гадәт, традиция рәвешендә, ана сөтә белән дигәндәй, үзенә сәңдерә. Бәйрәм “вазифалары” теләп, шатланып үтелә. Шулай итеп һәр кеше, үзе дә сизмәстән, узара аралашу, үз-үзенне тоту гадәтләрен үзләштерә, тәрбияләнә.
- Халык бәйрәмнәре һәр кешенә йөрәк түрәндә саклана, чөнки жыр-бийләр, яңа көйләр башкару, очрашу-танышулар шушы көннәрдә бала. Алар аны кайда гына булса да – үз авылына, үз, үз төбәгенә тартып тора.
- Шунның белән бергә, халыкның йола бәйрәмнәре милли хисләр формалашуга, аларның куьлтурасын өйрәнүгә, милли горурлык тәрбияләүгә ярдәм итәләр, туган илгә, туган жиргә, туган табигатькә, туган телгә мэхәббәт тәрбиялиләр. Шулай ук халык йола бәйрәмнәре белән таныштырып, татар халкының – укымышлы, моңлы, биюле, уен-көлкене яратучы халык икәнлеген балаларга аңлатып була.
- Менә шуңа күрә дә мин, халык педагогикасының тәрбия һәм белем бирү чараларына таянып, халык авыз ижатының кече жанрлары аркылы халык йола бәйрәмнәре белән таныштыруны, татар халкының тормышы, көнкүреше, үткәнә һәм хәзергесе белән таныштыруны үземә бурыч итеп алдым.
- Шулай ук халык йола бәйрәмнәре аркылы туган табигать турындагы белемнәрен киңәйтү, табигатьтәге үзгәрешләрне күрә белергә, ел фасылларын аера белергә өйрәтү, туган табигатьтәге башка тереклек ияләренә сак каркш һәм мэхәббәт тәрбияләү бурычлары да үтәлә.
- Нәүрүз бәйрәме 19 гасырдан калган мәгълүматларга караганда, атна-ун көнгә сузылган. Ул көннәренә йорттан-йортка кереп “нәүрүз әйтеп” йөрү гадәте булган. Нәүрүз такмагын әйтеп, хужаларга бәхет, унышлар теләп йөргәннәр.
- Яшләрнең – шәкертләрнең болай йөрүләре үзенә күрә бер күнел ачу була. Салкын кышлар бетеп килүенә шатлану авыл халкының күнелен күтәрү өчен жырлар чыгарылган.
- Нәүрүз бәйрәме-ел фасылына караган бәйрәм булганлыктан, балаларны ул бәйрәм белән таныштыруны язгы ел фасылына багышлап, аның белән танышудан башлап жибәрергә була.
-

Сомбелэ бэйрэме

Навруз бэйрэме

Яулык жыю, Сабантуй бэйрәме

Балаларны татар халкынын милли киемнэре белэн таныштыру максатыннан кургэзмэ ясадык

Ел саен февраль аенда Муса Жэлилнен туган конендэ анын шигырьлэрен яттан ойрэнэбез

Ел саен балалар белэн Тукай
китапханэсендэ уза торган Габдулла
Тукайнын туган коненэ багышланган
шигырь бэйрэмендэ канашабыз

Әй син, телем, туган телем, тамыр
телем.

Жир астыннан тарих серен табар
телем...

Әй син, телем, рәхәт телем, авыр
телем.

Телне тешләп канатырлык сабыр
телем...

Синең белән рәхмәт укыйм, теләк
телим.

Жырга салып сине, милли көйләр
көйлим.

Табындагы икмәгем күк телем-телем.
Табынам сиңа, синсез бер тәм тоймас
телем...

Әй син, телем, айлы төнем, якты
көнем.

Әремнәрдән өче, балдан татлы телем.
Сине саклап калыр өчен, күпме белем
Кирәклеген аңладым мин, белдем
бүген...

/Л.Шагыйрьжан/

Татар халкынын милли конкуреш кирэк яраклары белэн таныштыру

Халкыбызнын милли киемнэре белэн танышабыз

Милли китапханэлэргэ экскурсиялэргэ йорибез

Игътибарыгыз очен зур рэхмэт!